

кадрів вищої кваліфікації та підвищити мотивацію здобуття наукових ступенів і звань;

- сприяти створенню регіональних центрів трансферу технологій;
- розробити та запровадити державну програму забезпечення ВНЗ та наукових установ ліцензованими пакетами дослідницьких прикладних програм;
- оновити нормативну базу, яка стосується науково-дослідної діяльності, в тому числі кваліфікаційні вимоги до наукових і науково-педагогічних працівників.

Невідкладне вирішення вищезазначених проблем приведе до піднесення науково-технічного потенціалу, виходу України на шлях інтенсивного інноваційного розвитку та залучення іноземних інвестицій в економіку країни.

1.Що зроблено. Харківщина 2007 / Харківська обласна державна адміністрація. – Харків: БЛЩ-ПРИНТ. – 180 с.

2.Наука Харківщини: Щорічне видання / Ред. кол.: Л.О.Белова, В.Е.Лунячек, Т.Д.Рищенко, О.В.Уваров, К.К.Прядкін, А.П.Марченко, Є.В.Рябов. – Харків: ЗАТ «Харківський центр науково-технічної та економічної інформації», 2007. – 121с.

3.Експрес-інформація Головного управління статистики у Харківській області Державного комітету статистики України від 9 листопада 2007 р. «Попередні дані про виконання наукових і науково-технічних робіт та чисельність працівників основної діяльності організацій області за січень-вересень 2007 року». – 97 с.

Отримано 12.05.2008

УДК 33.338.2

О.П.МОЛЧАНОВА

Харківська національна академія міського господарства

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У СИСТЕМІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розглядається питання становлення інноваційних процесів в Україні.

Зростання ролі інноваційний підходів до розвитку економіки в умовах глобалізації та регіоналізації потребує формування і підтримування конкурентоспроможного середовища. Провідна роль при формуванні інноваційного потенціалу країни належить інтелектуальній еліті. Для повноцінного функціонування соціально-економічного комплексу регіону особливого значення набуває залучення інновацій. Саме інновації складають основний процент переваг при використанні обмежених ресурсів насамперед людських.

Положення сучасної держави у світі, її конкурентоспроможність сьогодні безпосередньо залежить від створення системи ефективно

працюючої економіки і соціальної сфери. Наявний стиль і методи господарювання не дають підстав для формування і реалізації інноваційного потенціалу регіонів. Втрачені конкурентні переваги української виробничої сфери на початку 90-х років залишаються некомпенсованими, а відтак Україні загрожує небезпека залишитись в таборі так званих «держав, які не відбулись» [18]. Для вирішення комплексу проблем необхідним є теоретична розробка та практичне втілення отриманих інноваційних розробок у практичну діяльність.

Інновації як економічна категорія увійшли до науки в якості об'єкту теоретичних досліджень на початку сучасного етапу розвитку науково-технічної революції, початок ХХ століття. Перші практичні кроки втілення інновацій відносяться до 50-х років у США. Вони полягали у створенні державної організаційної підтримки малого бізнесу з метою забезпечення гарантій вкладів щодо просування технологічних нововведень (венчурний бізнес). У 60-70 рр. в країнах Західної Європи з'являються перші технопарки. Поява мережі технопарків у рамках однієї країни привела до виникнення нового поняття – національна інноваційна система (НІС) [19]. Концепція національної інноваційної системи, її теоретичні основи розроблялись західними дослідниками.

До останніх розробок національної інноваційної системи України віднесена робота [8], в якій інноваційні процеси досліджуються у контексті ринкової теорії. Показана важливість інформаційної функції ринкових цін при визначенні інноваційних напрямків розвитку. Успішність економічних моделей, особливо інноваційних визначається рівнем збалансованості соціально-економічної політики.

Сучасні дослідники проблем інноваційної складової в економіці, перш за все торкаються проблем формування концепцій відтворення інтелектуального капіталу [5, 6]; оцінки нематеріальних активів [15, 2].

Питання необхідності побудови високотехнологічної економіки України висвітлюються в роботах В.М.Геєця, В.Р.Сіденко, Б.А.Маліцького, І.В.Одотюка [3, 9, 14, 17] та ін.

Організаційно-правові та фінансові проблеми просування інноваційної економіки знаходяться у центрі уваги ряду науково-практичних і всеукраїнських конференцій [11-13].

Інноваційний процес як в цілому по Україні, так і в її регіонах не має чіткого структурованого плану дій, національна інноваційна система існує лише у вигляді теоретичних розробок. Як наслідок – відсутня відпрацьована схема втілення у життя наукових інновацій. Висока вартість реалізації інноваційного продукту, на увазі мається відсут-

ність гарантій відносно прогнозних результатів від впровадження інновацій, зводить попит на інновації до мінімуму.

В умовах переходу від індустріального до постіндустріального формату організації виробничої діяльності особливо гостро постає питання необхідності зміни економічних принципів державної політики, перегляду ідеології реформ, що проводяться зараз в Україні. Орієнтовані на накопичення фінансового капіталу реформи втратили свою актуальність і повинні бути націлені в бік активації соціальних факторів економічного зростання. Вкрай необхідно переосмислення і детальне вивчення інтелектуальної праці як першооснови виникнення і подальшого просування інновацій на світовому ринку. Необхідним стає більш широке застосування проектного менеджменту в якості нової технології управління, насамперед створення високоефективних управлінських команд.

Під інноваційною економікою мається на увазі така економіка, де інноваційними є не менш 40% продукції, що випускається. Частка інноваційних розробок у експортній продукції свідчить про вкрай низький рівень інноваційності сегменту української продукції на світовому ринку (рис.1).

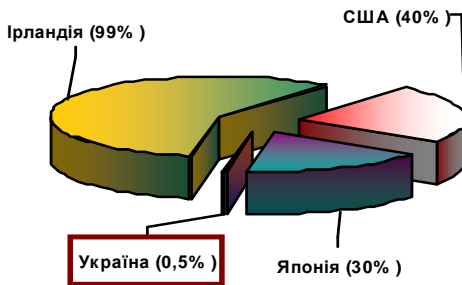

Рис.1 – Частка інноваційних розробок у експортній продукції

Однак ситуація всередині нашої країни, на рівні областей, дає підстави сподіватися на покращення становища щодо розробки і впровадження інновацій в реальний сектор вітчизняної економіки. Так, наприклад, у Харківській області у технологічній структурі експорту домінує високотехнологічний сектор, питома вага якого склала 50,9% від загального обсягу експортних поставок. Його зростання на 26,2% відбулось, за рахунок: електричних машин і устаткування (на 25,5%),

наземних транспортних засобів (на 21,9%), котлів, машин, апаратів і механічних пристроїв (на 43,2%), приладів і апаратів (на 26,4%), фармацевтичної продукції (на 28%). Для порівняння, в середньому по Україні частка продукції високотехнологічного сектору в експорті складає лише 18,1% [1].

За даними щорічного рейтингу Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), який відображає конкурентоспроможність бізнесу і оцінку його перспектив на найближчий час, за 2007-2008 рр. економіка України знизилася свій попередній результат на чотири позиції з 69 до 73 [4]. Зниження конкурентоспроможності української економіки пояснюється насамперед перманентною нестабільністю влади. Ситуація політичної кризи негативно впливає на задекларовані інституційні зміни, правове поле здійснення інноваційної діяльності характеризується відсутністю єдиних методологічних підходів до вдосконалення і розвитку законодавчого підґрунтя інноваційної діяльності. Чинні законодавчі акти не мають комплексного змісту, неузгоджені між собою, декларують лише загальні положення і відірвані від реально існуючих економічних та суспільних умов. Реакцією бізнесу відносно державного адміністрування стало зниження інтересу до залучення і використання інновацій та просування на ринок інноваційної продукції.

Чисельні дослідження стосовно пошуку дієвих методів інтенсифікації інноваційних процесів резюмують пріоритетність інтелектуального капіталу перед матеріальними ресурсами. Зайняв позицію основної процентної ставки при визначенні ринкової вартості окремих товарів, підприємств і компаній саме інтелектуальний капітал підняв економіку на якісно новий рівень – «економіку, що базується на знаннях», де головна роль належить вартості створеної знаннями [16]. За експертними оцінками вартість інтелектуального потенціалу сучасного розвинутого суспільства перевищує вартість основних фондів традиційних галузей індустрії [10].

Інтелектуальна еліта завжди виступала рушійною силою інноваційної діяльності, а її якісні характеристики розглядались як ключовий чинник визначення напрямів науково-технічного прогресу. Прикладом є якісний прорив у сфері інноваційного розвитку ХХ століття. На той час стимулом для розвитку було не стільки державне фінансування, або замовлені дослідження, скільки активність інтелектуальної еліти. Тоді ж були сформульовані умови досягнення успіху в новаторській діяльності, які і зараз не втратили своєї актуальності:

- володіння унікальними знаннями;
- здатність донести вироблений продукт до потенційного споживача.

Інновації необхідні не заради інновацій як таких, а перш за все для продуктивного їх використання в реальному секторі економіки. Саме тому недостатньо виробити інноваційний продукт або технологію, їх необхідно вміти продати.

Інноваційний процес у своєму розвитку проходить декілька етапів: від ідеї до готового продукту. Основний прорахунок може закрдається ще на стадії продукування ідеї – часто відсутня спрямованість на споживача. Продукт, в основі якого є інноваційне рішення, потрапляючи на ринок, стає звичайним товаром з традиційним набором вартісних і споживацьких характеристик. Інноваційна частина продукту перетворюється у ринкові конкурентні параметри, і оцінюватись він буде за ступенем задоволення потреб споживача, в умовах співставлення з аналогічними товарами у співвідношенні ціна-якість. Для закріплення на ринку товар потребує проведення активних тактичних маркетингових кроків.

Перешкодою на шляху просування інноваційного продукту є тяжіння до традиційної етапної інноваційної моделі та ігнорування гнучкої моделі (рис.2).

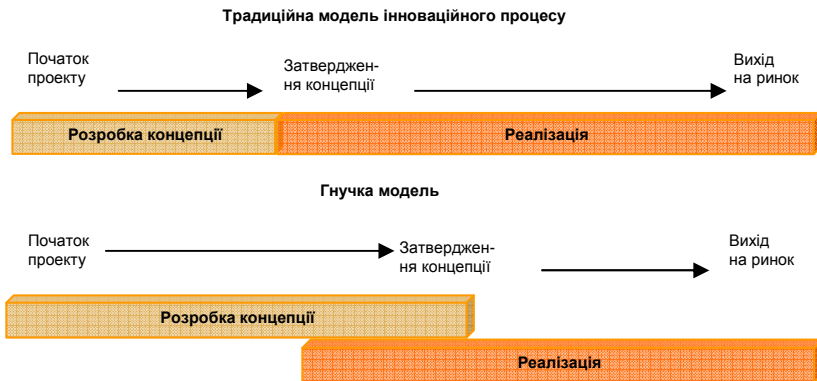

Рис. 2 – Інноваційний процес [7]

Але навіть гнучка модель потребує доопрацювання. В умовах стрімкого розвитку технологій життєвий цикл продуктів з інноваційною складовою має тенденцію до скорочення, зростає ризик застарілої продукту, що може привести до втрати конкурентних переваг і вкладених у виробництво інвестицій. Скоротити ризики можливо за допомогою допрацьованої моделі інноваційного процесу (рис.3).

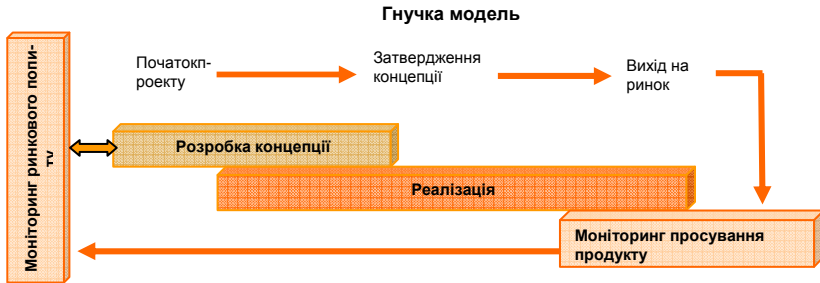

Рис.3 – Гнучка модель з елементом моніторингу життєвого циклу продукту

Відображена модель здатна забезпечити безперервність інноваційного циклу, що вкрай необхідно в сучасних умовах становлення в Україні інноваційної економіки.

Реалізація інноваційних процесів, продуктів знаходиться в тісному взаємозв'язку з формуванням і використанням інтелектуального капіталу, і потребує застосування спеціальних організаційно-економічних інструментів – управління інноваціями.

У зв'язку з цим інтелектуальний капітал, нарівні зі статусом необхідного ресурсу при реалізації інновацій, набуває статусу ефективного організаційно-управлінського механізму розвитку і підвищення конкурентоспроможності (рис.4).

Рис.4 – Інтелектуальний капітал як механізм реалізації інноваційних процесів

Управління інноваціями – нове поняття в сфері науково-технічної, виробничо-технологічної та адміністративної управлінської діяльності. За мету управління інноваціями вбачають вирішення таких задач:

- формування інноваційного потенціалу ринка праці і ринка навчальних послуг;

- створення ефективної багаторівневої системи інноваційного управління кадрами в рамках держави, регіону, галузі, окремих організацій для формування і ефективного функціонування якісно нового кадрового потенціалу;

- збереження елітної частини кадрового потенціалу держави шляхом реалізації інноваційно-кадрових заходів [7].

В якості однієї з управлінських форм, здатних комплексно управляти інноваційними процесами, дослідники наводять управлінську команду. Одним із її базових завдань є нагляд за веденням процесу реалізації інноваційних проєктів з моменту розробки ідеї до просування виготовленого продукту на ринку.

В нашій державі практика створення управлінських команд сама по собі є інноваційним проєктом. Поняття «управлінської команди» сьогодні є більш ідеологічним, ніж управлінським. Управлінська команда представляє собою форму самоорганізації фахівців-однодумців для досягнення конкретної мети. Лідер є своєрідною «зв'язкою» для команди, він виступає у ролі інтегратора діяльності команди [20]. Отже, управлінська команда акумулює у собі інтелектуальний капітал, ініціативу, новаторство членів колективу.

Командні форми управління стикаються з низкою проблем які випливають з традицій командно-організаційного управління часів Радянського Союзу. Насамперед, це колективне виконання під одноосібним управлінням. Також серед перешкод організації управління дослідники називають невизначеність поняття «управлінська команда», як наслідок відсутня чітка градація функцій та зобов'язань команди в процесі управління, не виявлені фактори що впливають на формування управлінських команд.

Таким чином, механізми формування і пошук критеріїв оцінки діяльності інноваційних управлінських утворень знаходяться ще на стадії розробки і потребують спільної роботи вчених як основних генераторів інноваційних ідей, інвесторів фінансове забезпечення реалізації проєктів і менеджерів (група менеджерів у складі управляючої команди).

Таким чином, для формування інтелектуального капіталу суспільства як базового елементу національної інноваційної системи необхідна розробка механізмів, які дозволять адаптувати вже існуючі інтелектуальні ресурси до сучасного етапу розвитку. В рамках національної інноваційної системи необхідно насамперед передбачити створення інноваційної моделі розвитку людського капіталу, для цього необхідна збалансована та водночас різнопланова мотиваційна база.

Зацікавленість державної влади у створенні сприятливих умов для появи інноваційних структур – це головний стимул для формування конкурентоздатного інтелектуального капіталу в рамках національної інноваційної системи.

1.Бабасв В.М. Про підсумки соціально-економічного розвитку області в 2007 році та завдання на 2008 рік: Доповідь на зборах обласного активу 27 лютого 2008 р.

2.Буркович У., Уильямс Р. Управление знаниями. Руководство к действию. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 218 с.

3.Гесць В.М. Характер перехідних процесів до економіки знань // Економіка України. – 2004. – №4. – С.4-14.

4.Данные ежегодного рейтинга Всемирного экономического форума // http://rus.newsru.ua/finance/31oct2007/wef_reiting.html.

5.Иванюк И.А. Воспроизводство интеллектуального капитала в современных маркетинг-системах // <http://www.smartcat.ru>.

6.Иванюк И.А. Маркетинговая модель воспроизводства интеллектуального капитала. // <http://www.smartcat.ru>.

7.Котельников В. Инновационный процесс // <http://www.icsti.su/rus>.

8.Макаренко І.П., Копка П.М., Рогожин О.Г., Кузьменко В.П. Національна інноваційна система України: проблеми і принципи побудови / За наук. ред. І.П.Макаренка. – К.: Інст. пробл. нац. безпеки, Інст. еволюційної економ., 2007. – 560 с.

9.Маліцький Б.А. Висхідні позиції України на шляху формування інноваційно-орієнтованої економіки // Економіка і прогнозування. – 2004. – № 3. – С.31-38.

10.Марчук Е. Социполис – модель будущего общества // День. №156 // www.day.ua.

11.Материалы IX Междунар.науч.-практ. конф. «Актуальные вопросы развития инновационной деятельности». – Симферополь, 2004 // http://www.nbuv.gov.ua/ellib/crimea/conf_2005/texts/ix_konfer.pdf

12.Материалы X Междунар. науч.-практ. конф. по инновационной деятельности «Проблемы и перспективы инновационного развития экономики». – Алушта, 11-17 сентября 2005г. // <http://iee.org.ua/ru/detailed/news/10>

13.Материалы XI конференции Первого инновационного форума Содружества Независимых Государств, Алушта, Украина, 16 сентября 2006 г.// <http://incon-conference.org.ua/page/?id=11conference>

14.Одотюк І.В. Євроінтеграція як фактор стимулювання розвитку української індустрії високих технологій // Проблеми науки. – 2005. – № 5. – С.8-11.

15.Рейли Р., Швайс Р. Оценка нематериальных активов. – М.: Квинто-Консалтинг, 2005. – 792 с.

16.Сакайя Т. Стоимость создаваемая знаниями, или История будущего. В кн.: новая индустриальная волна на Западе. Антология; под. ред. В.Л.Иноземцева. – М., 1999. – С.337-371.

17.Сіденко В.Р. Експортний потенціал вітчизняних виробників високотехнологічної продукції // Економіка і прогнозування. – 2004. – №3. – С. 43-49.

18.Семиноженко В.П. Какой уклад – такая и экономика // Персональный сайт В.Семиноженко, <http://www.semynozhenko.org.ua/documents/2004/5/227.html>.

19.Freeman C. Technology Policy and Economic Performance. – London, 1987.

20.Филатов А.И. К вопросу о формировании управленческой команды // www.humanities.edu.ru.

Отримано 22.05.2008